

Mantelzorg en vrijwilligerswerk 2021

Aanleiding en onderzoeksopzet

Aanleiding

Met de decentralisaties per 2015 in het sociaal domein kregen gemeenten er veel nieuwe taken bij. Met alle veranderingen heeft de gemeente meer de regie gekregen in het sociaal domein.

Een van de transformatiedoelen was om de inzet van eigen mogelijkheden en/of het sociaal netwerk te bevorderen. En daarmee er aan bijdragen dat inwoners hun zelfredzaamheid en regie over het eigen leven behouden of bevorderen. De gemeente Amersfoort streeft ernaar dat inwoners elkaar helpen en naar elkaar omzien en dit uit zich bijvoorbeeld in het verlenen van mantelzorg of het doen van vrijwilligerswerk. Het monitoren van de ontwikkeling van het aantal mantelzorgers en vrijwilligers is daarom relevant.

Uit landelijk onderzoek blijkt wel dat er grenzen zijn aan de inzet van het eigen netwerk voor mantelzorg. Landelijk zal namelijk tussen 2018 en 2040 naar verwachting de groep ontvangers van mantelzorg onder de zelfstandig wonende 75-plussers met bijna 70% stijgen, terwijl het aantal mantelzorg-gevers met nog geen 7% toeneemt.¹ Hoewel de belasting van mantelzorgers in Amersfoort al jaren stabiel is, kan de belasting door deze ontwikkeling stijgen. Hoeveel de groei van het aantal mantelzorg-ontvangers en mantelzorg-gevers precies zal zijn in Amersfoort is niet bekend. Maar aangezien de vergrijzing de komende jaren al inzet en de stijging van ouderen sterker is dan landelijk, zal dit onderwerp zeker gaan spelen in Amersfoort. En is het belangrijk de belasting van mantelzorgers te monitoren.

Onderzoeksopzet

Doel van het onderzoek is inzicht te krijgen in het aantal vrijwilligers en mantelzorgers en de mate waarin mantelzorgers zich (over)belast voelen. Dit onderzoek wordt iedere twee jaar uitgevoerd, zodat we ontwikkelingen in het aantal vrijwilligers en mantelzorgers, en de (over)belasting van mantelzorgers, kunnen vaststellen.

Voor dit onderzoek namen we vragen over mantelzorg en vrijwilligerswerk op in de meest recente Stadspeiling uitgevoerd door Onderzoek & Statistiek (O&S). Voor deze peiling trokken we een steekproef uit de Basisregistratie Personen (BRP). De Stadspeiling werd in het najaar van 2021 gehouden onder circa 12.000 Amersfoorters van 18 jaar en ouder (excl. bevolking in tehuizen en instellingen). In totaal vulden 4675 Amersfoorters de vragenlijst digitaal of op papier in. Dit betekent een respons van 39%.

De onderzoeksvragen over mantelzorg namen we over uit landelijk onderzoek van de GGD. We sluiten dus aan bij de definitie van de GGD. Volgens de GGD is iemand een mantelzorger als hij of zij minimaal acht uur per week en/of minimaal drie maanden mantelzorg verleent.

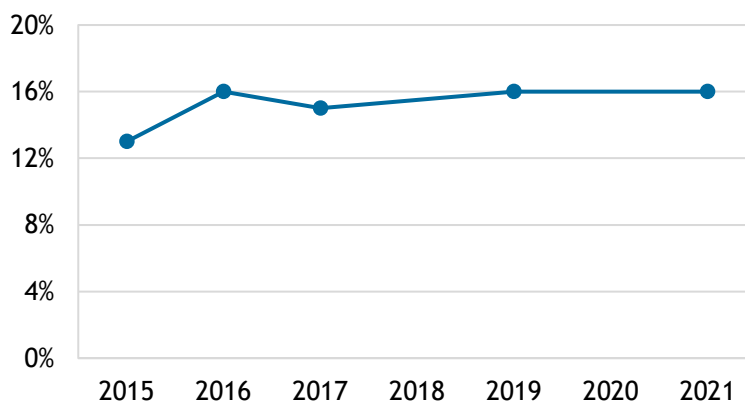
Resultaten

1.1 Mantelzorg

Aandeel mantelzorgers stabiel sinds 2016

Het aandeel Amersfoortse mantelzorgers is al jaren stabiel. In 2021 geeft 16% van de Amersfoorters mantelzorg, en dit is hetzelfde als in 2019. Het aandeel mantelzorgers is dus niet veranderd sinds de coronacrisis, en dit geldt ook landelijk.²

Figuur 1 Ontwikkeling aandeel mantelzorgers in Amersfoort

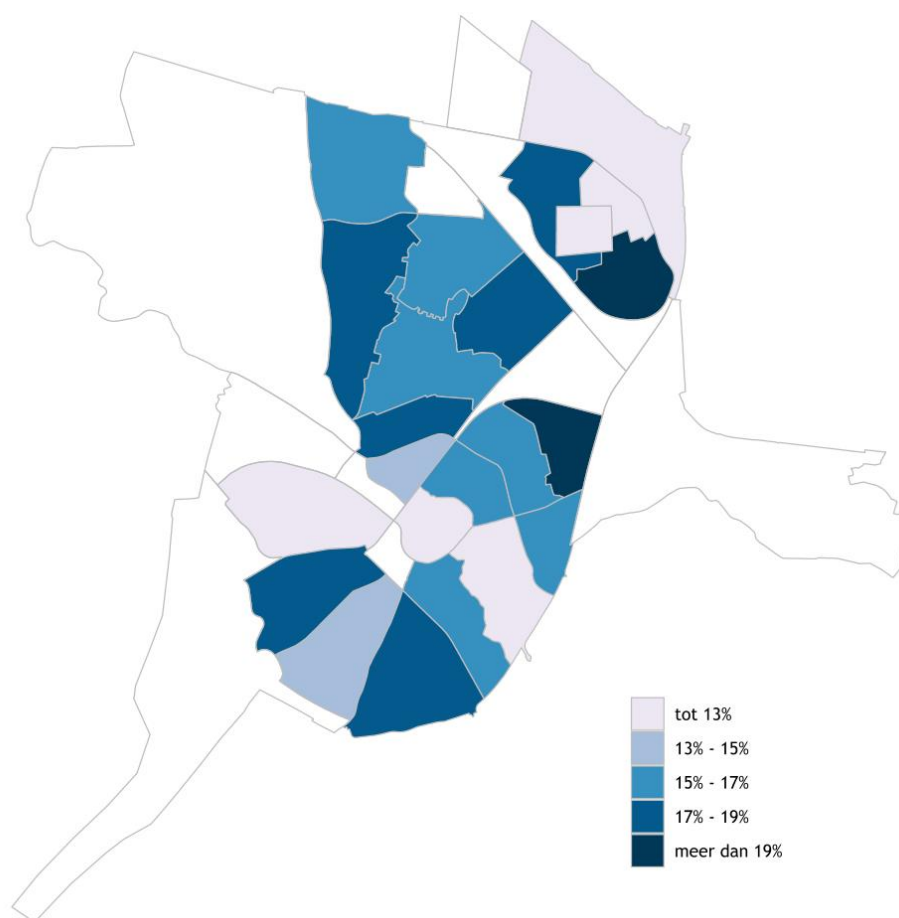
Bron: Stadspeiling, O&S

Meeste mantelzorgers in Rustenburg

Het aandeel mantelzorgers per wijk varieert in 2021 tussen de 6% en 23%. De verschillen per wijk zijn waarschijnlijk deels te verklaren door de samenstelling van de bevolking. Zo geven ouderen logischerwijs aanmerkelijk vaker mantelzorg dan jongeren. We zien dat Rustenburg, een wijk met een relatief oude bevolking, de meeste mantelzorgers kent (23%). In Vathorst-De Bron (6%) en Stadskern (8%), wijken met een relatief jonge bevolking, verlenen juist de minste Amersfoorters mantelzorg. Dit is begrijpelijk aangezien zij waarschijnlijk nog niet de zorg hebben voor (schoon)ouder(s) of partner.

Het aandeel mantelzorgers per wijk is stabiel in de tijd. In de meeste wijken zien we geen statistisch significante verandering ten opzichte van 2019. Wel in Randenbroek en Nieuwland. In Randenbroek nam het aandeel mantelzorgers af vergeleken met 2019, terwijl het in Nieuwland in diezelfde periode toe nam.

Figuur 2 Aandeel mantelzorgers per wijk

Bron: Stadspeiling, O&S

Belasting mantelzorgers blijft gelijk

Sommige mensen voelen zich erg belast door de verzorging van een ander. Zij vinden de zorg zwaar en moeilijk vol te houden. Voor andere mensen geldt dat minder. Amersfoortse mantelzorgers is daarom gevraagd hoe belast zij zich, alles bij elkaar genomen, momenteel voelen.

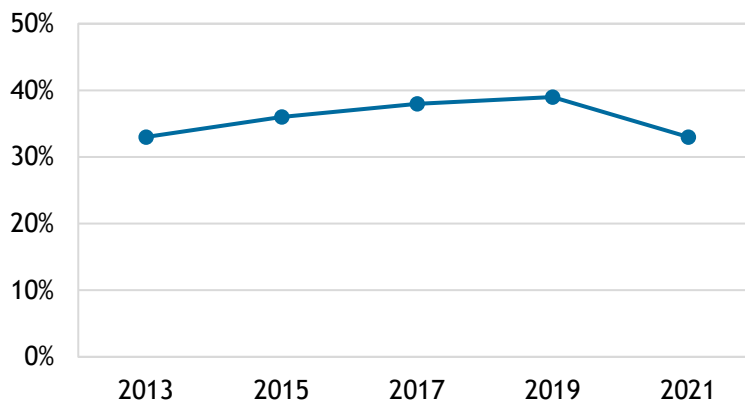
In 2021 voelen de meeste mantelzorgers zich niet, nauwelijks of enigszins belast (80%). Echter, 20% zegt zich tamelijk zwaar belast, zeer zwaar belast of overbelast te voelen.³ Dit aandeel zwaar belaste mantelzorgers is in Amersfoort sinds 2015 stabiel, en dus ook niet veranderd sinds de coronacrisis. Volgens landelijk onderzoek leidde de coronacrisis ertoe dat sommige mantelzorgers, bijvoorbeeld helpers van (dementerende) huisgenoten, een extra belasting ervoeren.⁴

1.2 Vrijwilligerswerk

Afname aandeel vrijwilligers door coronacrisis

In 2021 was 33% van de Amersfoorters (van 18 jaar en ouder) in de afgelopen 12 maanden actief als vrijwilliger. In 2019 was dit nog 39%. Deze sterke afname is waarschijnlijk een gevolg van de coronacrisis. Ook landelijk nam daardoor het aandeel vrijwilligers af.⁵

Figuur 3 Ontwikkeling aandeel vrijwilligers in Amersfoort

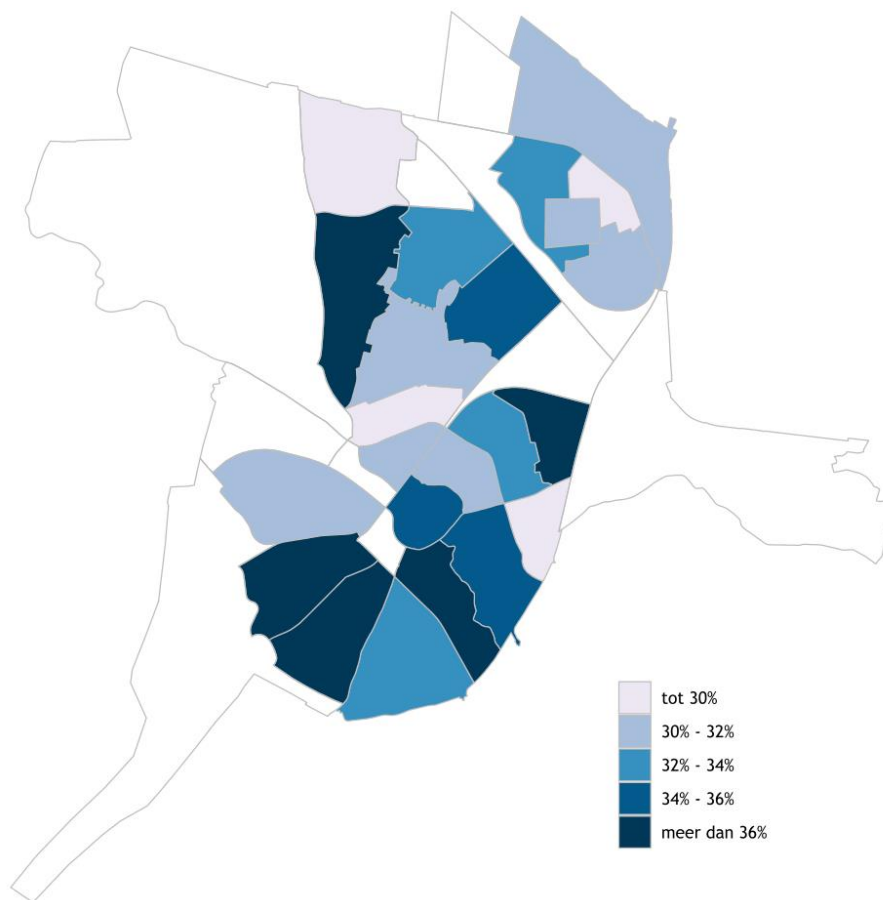
Bron: Stadspeiling, O&S

Meeste vrijwilligers in De Berg-Noord

Het aandeel vrijwilligers verschilt per wijk en ligt tussen de 27% en 46%. De verschillen per wijk zijn waarschijnlijk deels te verklaren door de samenstelling van de bevolking. Zo zijn hoger opgeleiden vaker actief als vrijwilliger dan lager opgeleiden. Ook zien we verschillen naar leeftijd, waarbij bijvoorbeeld inwoners tot 40 jaar minder vaak vrijwilliger zijn. De hoogopgeleide wijk De Berg-Noord kent in 2021 relatief de meeste vrijwilligers (46%). In Nieuwland (28%) en Vathorst-Centrum (27%) waren relatief de minste vrijwilligers actief.

Zoals hierboven beschreven, is het aandeel vrijwilligers in Amersfoort afgenomen vergeleken met 2019. Als we kijken naar de afzonderlijke wijken, dan zien we dat het aandeel vrijwilligers afnam in het Soesterkwartier, Schothorst-Noord, Nieuwland en Hooglanderveen. In de andere wijken zien we geen statistisch significante verschillen ten opzichte van 2019.

Figuur 4 Aandeel vrijwilligers per wijk

Bron: Stadspeiling, O&S

Noten

¹ Sociaal Cultureel Planbureau (SCP, 2019). *Toekomstverkenning mantelzorg aan ouderen in 2040: een verkenning van de regionale ontwikkelingen voor de komende 20 jaar*. Den Haag: SCP.

² Sociaal Cultureel Planbureau (SCP, 2021). *Een jaar met corona: ontwikkelingen in de maatschappelijke gevolgen van corona*. Den Haag: SCP.

³ Deze cijfers lijken niet vergelijkbaar met cijfers uit GGD-onderzoek naar belasting van Amersfoortse mantelzorgers. Waarschijnlijk heeft dit te maken met dat de vragen onderdeel zijn van een andere vragenlijst en dat de vragenlijst vanuit de gemeente is verstuurd in plaats van door de GGD. Hierdoor kunnen mensen geneigd zijn (subjectieve) vragen anders te beantwoorden. Wij rapporteren over de cijfers uit eigen onderzoek, omdat we dit onderzoek frequenter uitvoeren en cijfers recenter zijn dan uit het vierjaarlijkse GGD-onderzoek.

⁴ Sociaal Cultureel Planbureau (SCP, 2021). *Een jaar met corona: ontwikkelingen in de maatschappelijke gevolgen van corona*. Den Haag: SCP.

⁵ Sociaal Cultureel Planbureau (SCP, 2021). *Een jaar met corona: ontwikkelingen in de maatschappelijke gevolgen van corona*. Den Haag: SCP.